

Korošec.

Izhaja vsak petek
v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačuje naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravnništvo »Korošec« v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti- vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke
stanejo 10 vin.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Štev. 29.

V Celovcu, v petek, dne 5. junija 1908.

Leto I.

Mladeniški shod v Šmihelu.

Dopis iz Pliberka.

Lep dan je bil preteklo nedeljo in mnogo ljudstva na gori sv. Katarine pri Šmihelu. Dasi ravno se je že prej govorilo, da bodo prisli govorniki iz Ljubljane in se je vedelo, da bodo govorniki iz klerikalne stranke, smo vendar pričakovali, da bo ta shod imel glavni namen, zbuditi podjunsko dolino posebno pa fante k živemu narodnemu delovanju. To upanje pa se ni čisto obneslo. Klerikalci iz Ljubljane so prinesli k nam precej svojega strankarstva in svoje strankarske jeze. Proti naprednim Slovincem so veljale besede enega govornika iz Ljubljane, ki je rekel, naj se ravnamo po reku: »Če vržeš name kamen, navalim na te skalo!« Ali je to krščansko? Kako je lepa bila prilika podučiti fante in ljudstvo o naših pravicah in razložiti jim, kako nam nasprotniki in posebno tudi vlada, jemljejo te pravice in kako nas tudi v gospodarskem oziru zapostavljajo. Toda takega poduka ni bilo! Pač pa se je delalo za klerikalno telovadno društvo, ki se je na Kranjskem osnoval le proti vedno narodnemu slovanskemu »Sokolu!« Trdilo se je, da bodo ti telovadni odseki in njih uniforme precej izdala proti nemčurškim »fairberkarjem!« Mislim, da bi bilo boljše, če bi se ustanovilo več slovenskih požarnih bramb. Kmeti fant dosti telovadi pri delu; zato ne vemo, kdaj se bo telovadbe učil in kdo ga bo učil! Če ima pa čas, bi pa bilo boljše prositi Ciril-Metodovo družbo, da nam pošlje potovalne učitelje, ki bi fante po nedeljah podučevali o obrtnih, kmetijskih kakor tudi narodno-izobraževalnih rečeh sploh!

Zato pa ne vemo, če bo iz narodnega stališča slovenski Korotan sedaj, če bo po načinu g. Podlesnika iz Ljubljane krščansko-socialno organiziran, res tako vesel, kakor je on trdil. Krščansko-

socialno in klerikalno se organizira že ves čas, toda v narodnem oziru smo žalibog vedno bolj na slabšem.

Tudi drugi govornik iz Ljubljane g. Terseglav je trdil, da je najuspešnejši boj proti nemčurstvu prava krščanska izobraževalna organizacija. Če bi to v narodnem oziru res bilo, potem bi nemčurjev bilo vedno manj, ker naši duhovniki vendar že ves čas delajo v tem zmislu, pa je ravno narobe.

Naš narod ne pride do svojih pravic in takih Slovencev, ki so »deutschfreundlich« — je vedno več! Pa ravno sedaj, ko imajo na primer nemški krščanski socijalci dva ministra, se nam godi najslabše in se nemški krščanski socijalci v narodnih rečeh vežejo z nemškimi nacijonalci in brezverci! Če nemški klerikalci pozabijo na to, kar jih loči, kadar se gre za nemško-narodne namene, in radi svojega krščanstva nam niso nič bolj prijazni, zakaj pa bi mi ne združili se vsi pod narodno zastavo, in sedaj, ko se nam v narodnem oziru godi najbolj slabo! Tukaj je treba poduka, navduševanja in izobrazbe!

Zato menda tudi ni bilo treba spravljati reči na dan, ki so gotovo sedaj za nas koroške Slovence manj važne, kakor pa naše narodne pravice; mislim namreč na to, kar imajo študenti in profesorji iz nemških visokih šol med seboj. Če so bili nemški kmetje razžaljeni, si bodo že sami znali poiskati pravico in so si jo menda že tudi poiskali. — Kolikokrat so že bili slovenski kmetje od nemških nacijonalcev žaljeni in še nikdar nismo slišali, da bi se bili nemški fantje, tudi klerikalni ne, potegnili za nas in protestirali.

Tega pa v nobenem listu nisem bral, da bi bili ravno slovenski dijaki na Dunaju in v Gradcu zmirljali nemške kmete s »kmetsko bando« in tega tudi ne verjamem, ker so večinoma sami kmetski

sinovi. Kljub temu je neki fant v Šmihelu dolžil slovenske dijake v daljšem govoru, da so psovali kmete s »kmetsko bando«.

Dokler pa kaj takega ni res dognano, menda ni treba tako reč spravljati na slovenski shod, protestirati in psovati slovenske dijake s »skrici«, jim izreči zaničevanje i. t. d. In to še posebno na slovenskem Koroškem.

Protestirati bi morali proti različnim drugimi stvarim, posebno pa proti temu, da nas vlada vedno zatira. Kaj je mislil ta fant, ko je trdil, da se naj bela Ljubljana sama zavzame za narodne pravice, da ne bo trpela še naprej nemške napise, nisem razumel. Vidi se mu, da malo bere ali pa da je napačno podučen. V Ljubljani so se posebno naprednjaki vedno borili za samoslovenske napise; prijel naj bi bil rajše druge za nos, posebno vlado.

Shod bi bil sicer lep, ako bi se bilo opustilo strankarstvo in bi bili ostali klerikalni agitatorji onstran Karavank! Prej so se naši voditelji tožili s kranjskimi klerikalci in jih zmerjali s »podivjanimi politikarji«, zdaj pa hodijo ravno ti-le »Slovenčevi« uredniki reševati na Koroško naše Sloventvo. Mi ne moremo verjeti, da nas bodo ti ljudje rešili!

(Opomba uredništva: Ker je ta dopis za naše razmere jako pomenljiv, smo ga uvrstili kot uvodni članek.)

Pašne in druge pravice v novejšem času.

Dalje.

Državno gozdarsko postavo, ki je bila dana za vse avstrijske dežele, so izpopolnili deželni zakoni za vsako kronovino posebej, tako tudi na Koroškem, za katero je bilo izdanih od l. 1885 do 1888 več postav. Eno najbolj važnih je ona iz l. 1886, ki je skoro popolnoma enako glaseča se s tozadevno

bodem vstrajal do vrha, se je jezno odstranil, kar mi je bilo najljubše.

Prideva do vhoda k žrelu, kjer je bilo treba preskrbeti vstopnico. Spet pet frankov!

Tu dobim novega vodnika. Ta mi zveže okrog pasu vrv in podava se na rob žrela. Žveplen dim se vije iz odprtine in čudno, votlo bobnenje se sliši iz grozne globočine. Vodnik me potegne od žrela in kolikor moreva, beživa kakih par sto korakov v stran.

Cela gora se strese, gosti goreči plameni švigajo iz nje, in tik pred nama leti pekoče kamenje na tla.

Navadno se pojavljajo taki izbruhi v enakih perijodah, a tokrat je bila erupcija silno močna. Celo vodnik, ki je bil vaje teh prizorov, je skoraj prebledel ter zatrjeval, da ima to morda še slabo nadaljevanje.

In zares, kakor sem posnel čez par mescev iz časopisja, prelevil se je že toliko let mirni, skromno pipo pušči Vezuv v strašnega, pogubo, obup in trepet razširjajočega ognjenega peklenščeka, »diavola«, kakor ga zovejo ubogi prebivalci njegovega obližja.

Ni se še popolnoma pomiril izbruh, ko sem že imel spet novih prijateljev.

PODLISTEK.

Na potovanju v južni Italiji.

Vezuv.

F. L.

Konec.

Zapazil sem, kako se je na tistem smejal moj spremljevalec, misleč si: »Gotovo si slednjič tu!« Sprva je šla pot med lepimi nasadi, a postajala je vedno bolj in bolj prašna in pusta.

Vodnik me je opozarjal na to in ono ter mi hotel vsiliti navaden kamen (seve proti »primerni« odškodnini), katerega je baje našel v Pompejih, v kopalnici neke glavne rimljanske lahkoživke.

To pot se mu nisem vsedel na lim in se sploh s zvijačo zavaroval proti nadaljnemu izsesavanju.

Izdal sem se namreč za uboega potujočega dijaka in to je pomagalo, da je dobil malo »respekta« pred mojo blagajno!

Ko hodiva kake pol ure, se malo odpočijemo na veliki skali, ki je bila slučajno ob potu.

Nepopisno krasen razgled se nama odpre, in ker »medicina Rezinske lekarne« tudi ni bila brez učinka, se je začela celo v meni, realnemu človeku, oglašati poetiška struna.

Bog ve, kakšne neumnosti bi bil moral sprejeti košček potrpežljivega papirja, ako bi bil syinčnik, ali kakšno drugo pisalno orodje pri roki.

Zares, rajski del sveta!

Kakor daleč sega oko sinje morje in v daljavi bujno zeleni otok Ischia in strmoskalni Capri. Pod nama se vije, kakor kača, v lepem polukrogu čarobno kraljevo mesto, vklepajoč najlepši zaliv s sto in sto jambori.

Skoraj sem pozabil, da sem namenjen k Vezuvovemu žrelu.

Hoja je postajala vedno bolj težavna in že vsa se začela udirati v prah razpale lave.

Glej čudo. Naenkrat, kakor bi padel z neba, stoji pred nama mož z vrvjo, katere naj bi se oprijel, da bi šlo lažje v hrib.

Branil sem se seveda z vso silo iz znanih ozirov te preprijazne olajšave.

Da bi me pa pripravil h temu, »zažlabudral« je nekaj v napolitanskem narečju mojemu spremljevalcu in naenkrat sta začela oba naravnost tekati navzgor.

Pokazati sem hotel, da ne nosim nog na rami in, akoravno sem se včasih prav do kolen pogrezal v prah, se me vendar nista smela sramovati.

Začela se je toraj dirka v pravem pomenu besede. Ko je možakar z vrvjo konečno videl, da

postavo za Štajersko, o sekanju na golo (Kabl-schlagerung). Ker pa se ta ne dotika pašnih pravic, katere hočemo v našem članku pred vsem obravnavati, se ne bomo z njo natančneje pečali. Omenjamo samo to, da se more na Koroškem vsakdo, ki hoče posekati gozd na golo, to naznaniti poprej politični oblasti, in sicer najmanj šest tednov poprej; politična oblast ima pravico tako sekanje dovoliti, ali prepovedati, ali pa dovoliti le pod gotovimi pogoji.

Na Koroškem pa se je sklenila dne 9. oktobra 1907 še neka druga važna postava, katera leži zdaj v ministrstvih in jo bodo predložili cesarju v sankcijo. S to postavo hočemo seznaniti naše kmete in jo podomače razložiti.

Ta postava je sklenjena v varstvo naših planin, pred vsem pa naših pašnikov, in bo za naše paše nekako to, kar je gozdna postava za gozdova; ona bo v resnici neka konkurenčna postava z gozdno postavo, kajti ž njo se hoče planine ohraniti za vedno svojemu namenu, kakor z gozdno gozdove. Po tej postavi je ravno tako težko izpremeniti planino v zemljišče drugačne vrste kakor po gozdni postavi gozd.

In ta postava je bila za naše kraje, posebno planinske kraje prav potrebna. Vsaka planina, na kateri imajo dolinci svoje pašne pravice, je neprecenljive vrednosti za živinorejo, ki bi bila v nekaterih krajih brez planin naravnost nemogoča.

Zato pa hoče ta postava, da se planinske paše nikdar več ne odtegnejo svojemu namenu in da se kolikor možno še razširijo. Takoj je zavladal zdaj strah pri lastnikih gozdov, ali ne bodo morda oni s to postavo prikrajšani in ali ne bodo morda prisiljeni skrajšati gozdove. In zopet opazamo tukaj križanje interesov gozdnih posestnikov in onih kmetov, ki se pečajo poglavitno ali pa zgolj le z živinorejo.

Že zdaj se oglašajo protesti proti novi postavi, in splošna želja je, da se naj nova postava s previdnostjo in z zmernostjo uporablja.

Zopet bodo morale deželne in državne oblasti posredovati in seveda ubrati srednjo, zlato pot.

Že zdaj se kregajo merodajni krogi, kaj se naj označi in razume pod besedo »planina«. Kajti po novi postavi se vpelje posebna knjiga, neke posebne gruntne bukve za planine. Vsaka planina, ki ima priti v to knjigo, ima za vedno služiti planšarstvu.

Posebno so završali proti tej novi postavi koroški veleposestniki, ki se bojijo zlasti za svoje gozdove, ter naglašal da je ta postava naperjena proti njim, in da bodo oni vsled nje škodo trpeli; temu nasproti pa se mora povdariti, da se nova postava ne obrača toliko proti koroškim veleposestnikom kakor proti onim kapitalistom, zlasti tujcem, ki pridejo na Koroško in tukaj s svojim denarjem kupujejo kmečka posestva in naše planine in jih

Vse polno fakinčkov, fantalinčkov krog mene, ki so me moledovali za denar, a ne za italijanski, temveč za denar moje domovine. Nisem vedel prav, kaj da hočejo z njim, a brzo se mi je cela stvar pojasnila. Par krajcerjev, katere sem razdelil, dobim kmalu nazaj, a vsakega v sredini še vročega kamna. Lahko si mislite, da to ni bila več avstrijska veljava in da se je manj vreden baker takoj spremenil v srebro.

No, veliko si tega dragega kamenja nisem nabavil ter gledal, da kmalu izginem izpred očíj teh sitnežev.

Pri blagajni najdem svojega starega tovariša, kateri se je blagohotno veselil pri »Kristovih solzah«, seveda na moj račun. Da tudi jaz ne zaostanem ter pokažem, da se lahko tudi v tem oziru merim z njim, privoščim si precejšno merico te zlate kapljice.

Toliko solz sem pretočil, da mi ni bilo treba veliko rabiti nog, ko sva se vračala, in so najrazličnejši deli telesa podobno ulogo igrali.

Sredi pota naju vjame huda nevihta. Premoten od znotraj in zunaj, a v žepu suh, poslovim se od vodnika, ki me se skuša pripraviti ob zadnji belič, ter se vsedem z raznimi vtiski v Torre del Grecco na cestno železnico.

potem prvotnemu namenu odtegujejo, kakor se je zgodilo na Štajerskem in »Salcburškem«.

Dalje prihodašlj.

Dopisi.

Izpod Golice v Rožu. (Na Golico!) Lani ob tem času je ležalo po pobočju naše Golice še toliko snega, da se je težko prišlo na njen vrh čez Kladje s Koroške strani. Letos pa je zadnji dve nedelji že mnogo turistov dospelo k nam v Področico, odkoder so jo mahčili na Golico, našo lepo Golico, katero hočejo nekateri Heilbruderji na vsak način prekrstiti v »Kablkogl«. Nasi ljudje se takemu pačenju imen samo smejejo, ker se še Nemci sami ne morejo privaditi novemu smešnemu imenovanju staroslavne Golice, ki bo ostala pri vseh pametnih ljudeh to, kar je vedno bila — Golica, slovenska planina na slovenski zemlji. Koča slovenskega planinskega društva »Kadilnikova koča« je že odprta in vsi turisti, ki so jo obiskali, ne morejo dosti prehvaliti dobre postrežbe, prijetnih prostorov v njej in njene ugodne lege. Rožani, poletimo tudi mi vsaj enkrat v letu na krasni vrh Golice v našo lepo slovensko kočo!

Šmohor v Ziljski dolini. V noči od 31. maja na 1. rožnik so vlomili tatovi v trgovino klobučarja Westra in odnesli 60 K denarja. Zločincev še niso izsledili.

Kriva Vrba. (Škoda vsled neurja.) — Cenili so škodo, ki jo je napravila v naših krajih toča dne 21. maja t. l. Pri nas je bila toča najhujša. Škode je okoli 25.000 K.

Poreče ob jezeru. V zadnjih dneh so se pokazali v Porečah razni sumljivi vagabundi. Pretekli teden so zaprli dva taka klativiteza, ki nočeta delati. Dne 29. maja pa je vlomil neznan tat v vilo Kurz in pobral hišnikovim razno obleko. Hišni pes je sicer hudo lajal, pa se ni nihče zmenil zanj o pravem času. Pozneje šele, ko so videli, da je nekaj zmanjkalo, so prišli na to, zakaj je pes tako tulil in lajal.

Tudi najboljši pes nič ne pomaga, ako ljudje njegove paznosti ne upoštevajo.

Miklavčevo pri Dobrlivasi. (Strela.) Zadnje nedeljo je nastala pri nas huda nevihta z gromom in treskom. Strela je udarila enkrat v lipo, ki je stala na samem na polju, drugič pa v električni drog pri poštnem poslopju, kjer je pokvarila v pisarni telegrafne aparate. K sreči ni zadela nobenega človeka. Ob hudi uri ni dobro bivati v bližini drogov ali pod drevjem. Dežja pa si že vsi iskreno želimo.

Vrba ob jezeru. Tukajšnje nemško pevsko društvo je sklenilo k nemški pevski slavnosti o binkoštih peljati se po — Dravi. Čudno romanje bo to; nekateri pravijo, da je to romanje prav varno, ker se plav lahko zdrobi, drugi pa pravijo, da bi bilo najboljšo, ako bi ostali naši »Sängerji« lepo doma. No, mi jim želimo srečno pot!

Celovec. (Kako so avstrijski kmetje zadolženi?) V preteklih 25 letih je bilo v Avstriji zasilnim potom prodanih 220.000 kmetij. Skupna svota dolga, ki je obremenjeval prodana posestva, je znašala 1480 milijonov kron, tako, da so upniki izgubili 606 milijonov. Leta 1895. je bilo sodnijsko prodanih 14.089 kmetijskih posestev, katerih cenilna vrednost je znašala 60.310.680 kron. dolgovi pa 75.980.116 kron, izkupiček pa 45.001.284 kron. Kakor je razvidno iz teh podatkov, prodajajo se kmetiška posestva po javnih dražbah mnogo pod cenilno vrednostjo, ker znajo razne pijavke že tako urediti, da njim hodi prav. Ker je bilo v 25 letih sodnijsko prodanih 220.000 kmetij, koliko ljudij je bilo prisiljenih zapustiti rodno grudo in iskati kruha po tovarnah? Ako štejemo povprečno na vsako družino po pet glav, je več nego en milijon! Če dalje vpoštevamo, da je v Avstriji vsake četrte ure prodano eno posestvo, kaže ta žalostna slika nujno potrebo, da se kaj ukrene za razdolžitev kmetov in sicer kmalu.

Borovlje. (Naše žalostne pošne razmere! Nekaj za naše poslance!) Slovenske in socialnodemokratske poslance opozarjamo na razmere pri naši pošti. Tukaj sedi, kot ekspeditorca neka gđ. Tschinkowitz, najboljša prijateljica našega

župana Ogrisa. Na to »prijateljstvo« kažejo že cele Borovlje s prstmi! Seveda ni mogoče drugače, da to razmerje sega tudi v urad na pošto. Pri nas morajo biti ekspeditorce popolnoma zanesljive! Več strank je v Borovljah in mnogo je liferantov, ki ne pripadajo Ogrisovi klikli, ki hoče komandirati vsem. Ekspeditorca sortira vsa pisma, katera pridejo na našo pošto. Vse adresate pozna in če bi že sama ne bila radovedna, pa mora biti radovedna na »Njih« povelje na razne naročbe, pisma, razglednice in dopisnice. Poštno službo v Borovljah, kjer je konkurenca med liferanti že tako dovolj umazana, pa nesme opravljati »prijateljica« tega gospoda! Ni se čuditi, da dobi liferant nakaznico, katero je pred njim že drug liferant podpisal. Podpis je z radirko izbrisan in odrezek z gumijem k nakaznici pripikan. Ne smemo se čuditi, če izroči uradnica listnico, ki je adresirana na liferanta C liferantu D; saj je čisto konfuzna; c. kr. poštar pa je tako do malega vsak dan na lovu in za poštni urad nima časa! Take razmere imamo v naših »fortsritlih« Borovljah. Zato pa odločno protestiramo proti takim skandaloznim razmeram na naši c. kr. pošti, posebno pa proti temu, da je nastavljena na naši pošti uradnica Tschinkowitz, ker ji zaradi neznosnih razmer v Borovljah svojih poštnih zadev ne moremo zaupati. Prosimo slavno c. kr. poštno direkcijo v Gradcu, da takoj ukrene potrebno in prestavito uradnico, na njeno mesto pa nastavi osebo, katera bo brez vsake sumljive zveze z kakim nam sovražnim človekom opravljala nepristransko in pravično poštno službo.

Beljak. (Kje bi na Koroškem se radi imeli nove železnice?) Zgotovljene alpske železnice, ki so za Koroško velikega pomena, so povod željam po popravljanju starih in zgrajenju novih prometnih zvez. Zlasti se na Zgornjem Koroškem pojavljajo načrti novih železniških zvez. Povod temu ni samo rastoča produkcija lesa in razvijajoče se izkoriščenje zemeljskih zakladov v rudnikih, ampak rastoči tujski promet. V načrtu imajo celo mrežo ozkotirnih železnic, v katere sredini bi bila pokrajina okoli mlstatskega jezera. Železnice te mreže so: 1. proga Spittal—Millstatt—Sovodje (Gmünd). 2. Millstatt—Radenthein—Trabinje—(Treffen)—Beljak. 3. Radenthein—Krška dolina—Klein Glödnitz in 4. Savodenj—Kremsbrücken—Smihel—Mauterndorf in Solnograd (Salzburg). Najvažnejši načrti na Spodnjem Koroškem so: mesto Velikovec—Sinčavas. Toda ta železnica bi bila kljub svoji kratkosti precej draga, ker bi potrebovala precej umetnih zgradb (mostovi, zidi proti utrganju zemlje itd.). — Drugi načrt je druga zveza med Spodnjim Dravogradom in Celovcem čez Velikovec. — Omenjena bodi tudi še železnica Šmohor—Koče (podaljšanje ziljske železnice), ki bo se začela kmalu graditi. —ej.

Borovlje. (Šulferajnska veselica.) V naši nemškutariji poka na vseh koncih in krajih. Tudi voditelji tukajšnjih nemško-nacionalnih Slovencev dobro vedo, da bo pri njih kmalu šlo vse v »fronze«. Vendar pa hočejo začetek tega »kroha« vsaj za nekaj časa prikriti. Sami to seveda ne morejo. Zavoljo tega so porabili pristne, rojene Nemce, ki bodo prišli iz cele Avstrije na binkoštni ponedeljek k nam, dasi ogledajo slovenske odpadnike in naše posili-Nemce. Priredili bodo torej veliko hajlarijo ali pravzaprav »no pa hajlarijo«. Borovski posili-Nemci namreč ne vpijejo »hajl« ampak »no-pa-hajl«. Sicer so se v zadnjem času že dvakrat eksecirali, enkrat s pomočjo fajerbera in enkrat s pomočjo »Alpenroze«, da se odvadijo »no-pa-hajlanju« in se navadijo samo hajlati, a vse nič ne pomaga; pristni Nemci se bodo pač čudno pogledovali, ko jih bodo naši posili-Nemci vkljub ekserciranju pozdravljali z »no-pa-hajl«! Pri tej »no-pa-hajlariji« se bodo pokazali najbolj pristni naši Nemci, ovčarji, ogrizi, činkovci in trnjaki; zraven njih pa drugi znani prvaki. Videl boš tukaj morebiti lahko tudi tistega, ki je bil enkrat z »hunc-pajčno« tepen, ker je hodil za omoženo ženo; še ni dolgo, odkar ga je lastna žena »narajmala« v postelji pri hčerki svoje sestre; a vendar se upa

še vedno na dan. Njegov tovariš bo seveda gotovo prišel; saj je sam nekemu pristnemu Nemcu, kateremu je moral preveč plačati, pisal: »den Deutschen kann nur durch tajče geholfen werden.« Pa tudi prvak vseh prvakov, katerega različne kelnerce čez mero dobro poznajo, se bo s svojim prijateljem — gliha vkup striha — v vsej svoji časti pokazal. Slovencem, ki še kaj držijo na se in ki hočejo več biti kakor samo hlapci privandranih tujcev, bi svetovali, naj ne počastijo šulferajnske veselice z svojim pogledom. »Schulverein« dela za Nemce in njih namene; tam se bodo zbirali nasprotniki Slovencev, Slovenec, ki na se še kaj drži, pa se ne bo tako daleč ponižal, da bo delal štafazo — drugim!

Narodne zadeve.

Našim prijateljem na znanje. Podlaga vsakega dobrega lista ni samo množina bralcev, ampak množina takih bralcev, ki list tudi plačajo in podpirajo. Od vseh strani naše Koroške dobivamo priznalna pisma, ker mirno in dosledno zagovarjamo narodne koristi in se borimo proti temu, da bi naš mili slovenski narod koroški prevladal breznarodni klerikalizem. To je posebno potrebno zdaj, ko pride vedno več kranjskih klerikalno-strankarskih agitatorjev med naš narod, da bi tudi tukaj razširjali tisto kranjsko klerikalno zagrizenost, ki je že toliko Slovencev odvrnila od slovenskega tabora in jih pognala med naše narodne nasprotnike.

Treba je torej dvojnega dela in pomnoženih denarnih močij.

Ravno v tem oziru pa se je med našimi vrstami dozdalj premalo storilo.

Za »Mir«, ki je zašel v znano kranjsko klerikalno strujo, delajo in plačujejo duhovniki sami z jako visokimi svotami, oni pa skrbijo tudi za to, da pride iz naroda kolikor mogoče denarja, čeprav znano, da »Mohorjeva tiskarna« tiska »Mir« zastonj.

Drugače je pri nas. Mi imamo sicer dobrih prijateljev, pa tem hujše sovražnike; od hiše do hiše hujskajo nekateri duhovniki s trditvijo, da smo brezverci.

List se kljub temu razširja, toda na plačilo naročnine marsikdo rad pozabi. Odločili smo se torej izdajati za nekaj časa »Korošca« vsako tretjo soboto, toda samo toliko časa, da naši prijatelji spoznajo tudi svoje dolžnosti.

Vemo, da bodo zagnali naši sovražniki krik, toda naj se ne veselijo prezgodaj!

»Korošec« bo hodil svojo pot odločno naprej — pogumno zroč v bodočnost.

Ustanovni občni zbor »Zveze narodnih društev za Štajersko in Koroško« se vrši ob Petrovem v Celju. Prosimo in pozivamo odbore vseh narodnih društev, naj pošljejo čimprej pristopne izjave g. nadučitelju Pesku v Naračljah, pošta Ptujška gora ali pa našemu uredništvu, katero drage volje posreduje. Ker bo ta shod za narodni napredek jako važen, opozarjamo na njega vse koroške rodoljube s pozivom da se ga udeleže.

Narodna založba v Celju. V Celju se je ustanovilo velevažno podjetje Narodna založba v obliki zadruge z omejeno zavezo. Zadruga je že registrirana in je doslej izdala izvrstno poljudno knjigo »Kmečki koledar« in pripravlja več popularnih brošur. Tudi glasilo narodne stranke na Štajerskem »Narodni list« je prešlo v last te zadruge. Ko se bode zadruga okrepila, namerava se doseči združitev obeh celjskih naprednih listov »Domovine« in »Narodnega lista« in izdajanje naprednega dnevnika. Tudi lastna knjigarna je smoter narodne založbe. To podjetje je v kulturnem in narodnem oziru gotovo velikega pomena. Deleži so glavni v znesku 100 K in opravični prve vrste po 20 K in druge vrste po 10 K. Jamstvo je omejeno v smislu določil zadružnega zakona o zadrugah z omejeno zavezo.

Gospodarska vprašanja.

Donesek h zgodovini krompirja ali kako je krompir k nam prišel.

Mislím, da ga ni človeka na širnem svetu, ki ne bi poznal povsod znanega in prekoristnega

krompirja. V siromašni koči ga najdeš, pa tudi na gosposki mizi ne manjka. Sosebno revežem je pravi blagor božji: nekaj krompirja in kos kruha, pa je zadovoljen. In kako bi pitali prasiče brez njega!

Njegovo pravo ime je krompir ali korun. Ponekod mu se pravijo repica, a tudi ime podzemeljska hruška ni tuje. Prvo je običajno v Podjurski dolini, drugo v Rožu.

Ker ga torej vsi dobro poznate, ali vas ne mika tudi izvedeti, kako je ta blagor k nam prišel?

Domovina krompirja ali koruna je onstran velike luže — Amerika. Znano je, da je Kolumb leta 1492 iznašel novi svet in so odslej posebno Španjolci prav pridno posečali Ameriko. V Evropo so zanesli krompir šele okolo leta 1580. Najprej so se ga oprijeli Angleži in Irci ter ga začeli saditi. A kako počasi se je širil, kaže dejstvo, da se je angleški narod sprijateljil z njim šele po preteku celega stoletja.

Ne samo na Angleškem, i drugod se je ljudstvo krompirja dolgo časa branilo. To je bojda že stara navada, da se dobrega branimo, brezkoristnega pa takoj oprímemo. No, na Dunaju se je krompir hitro zasačil in sicer prvi že leta 1588. Razumni moške so kmalu spoznali vrednost krompirja; potujoč po svetu so povdarjali njegovo korist ter se trudili, da bi se pri nas sadil ne samo po vrtilih, ampak tudi na polju. Kljub temu vsi ti dobri nasveti niso uspeli. Ljudstvo se je takorekoč balo tega blagodara. Šele, ko so prišle vojne in lakote, se je prebivalstvu zdanilo v mračnih buticah ter je sililo k lastni koristi. Na Nemškem je krompir sedaj v nekaterih pokrajinah najobičajnejša hrana. Še v začetku 18. stoletja je bil zelo redek.

Ker so tudi duhovniki raz leco ali prižnico priporočali krompir, so želi za njihov trud veliko zasmehovanja in zaničevanja — narod se jim je rogal. Kralj Friderik Veliki je moral zapovedati vojakom in sicer dragoncem, naj pazijo, če kmetje krompir sade. Kmalu so nastopili hudi časi. V letih 1770, 1771 in 1772 je bila strašna lakota in sicer tako grozovita, da je leta 1770 na Češkem umrlo od gladu krog 180.000 ljudi. Zdaj, v tej veliki sili in bedi je ljudstvo uvidelo, kakšen blagodar je krompir, ki je bil v mnogih krajih edini rešitelj in hranitelj. Zdajci so ga začeli povsod prav pridno saditi.

Kako pa pri nas? V naše kraje je prišel krompir šele koncem 18. stoletja, približno istočasno kakor na Hrvatsko in sicer po vojaki, vračajočih se l. 1778 in 1780 iz Šlezije in Česke. I pri nas se je istotako počasi širil in šele začetkom 19. stoletja povsod udomačil.

Dandanes stoji krompir zmagonosen med svetom, smelo je dvignil prapor, premagal je vse zapreke in predsodke; kjerkoli biva izobrazba, povsod ga sadi človeška roka.

S krompirjem je prišel iz Amerike tudi tobak v Evropo, prišlo je obenem dobro in zlo. Čudno se ti bo zdelo, dragi čitalec, krompirja se je vsakdo branil, ta blagoslov je potreboval celih 200 let, predno se je razširil, dočim se je človek oprijel škodljivega in brezkoristnega tobaka takoj.

—šič.

Tržne cene

v četrtek, dne 4. junia 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn . .	13'60
Rž	„ . .	12'—
Oves	„ . .	6'—
Koruza	„ . .	10'—
Ajda	„ . .	10'—
Ječmen	„ . .	10'—
Pšeno	škafec . .	3'80
Fižol	kila . .	18 do 24 vin.
Špeh	kila . .	1'56 do 1'64
Meso (svinjsko)	„ . .	1'60
Krma (sladka)	100 kil . .	8.—
Krma (kislo)	100 „ . .	6.—
Slama	100 „ . .	5'60

Svetovna politika.

Znotranja.

V državnem zboru je sedaj na vrsti debata o proračunu. Med drugimi je govoril tudi slovenski poslanec dr. Rybař, ki je navajal pritožbe Jugoslovancev v jezikovnem oziru ter dokazoval, da se jezikovno vprašanje v Avstriji ne more rešiti po deželah, temveč z državnim jezikovnim zakonom na podlagi narodne avtonomije. Govornik je zahteval za Jugoslovane ministra-rojaka.

To so zahtevali tudi drugi poslanci in skrajni čas bi že bil, da dobimo zastopnika med svetovalci krone. Posebno obmejni Slovenci bi ga živo potrebovali; tako pa delajo drugi brez naše vednosti; kar se jim poljubi.

Proti znižanju davka na sladkor je gosposka zbornica.

Mladočeski klub je razpravljal o tem sklepu gosposke zbornice. Klub je sklenil, da bodo mladočeski poslanci z vso odločnostjo zahtevali, da se tozadevni davek zniža, kakor je to obljubila vlada.

Tudi socialno-demokratski poslanci so se jako odločno zavzeli za to ljudsko zahtevo, o kateri razni baroni z vlado vred nočejo nič več vedeti. Kaj so tem ljudem potrebe ljudstva, če le sami polnijo svoje žepe! Zato grozijo socialno-demokratski poslanci, da bodo z obstrukcijo preprečili zvišanje davka na žganje. Vlada želi sedaj kompromis. Ako se davek na sladkor ne zniža, dobi vlada 28 milijonov kron na leto več davka, kakor ga je proračunjenega. Med strankami državnega zbora se razpravlja sedaj o tem, naj bi se teh 28 milijonov vsako leto porabilo za druge, prebivalstvu splošno koristne namene. Skleniti se ima kompromis med agrarci in mestnimi poslanci, naj bi se znižal davek na meso. Poljski poslanci pa so za znižanje davka na petrolej. Govori pa se tudi o znižanju davka o poslopih. Kompromisna pogajanja v tej stvari se še nadaljujejo.

Pri justičnem ministru je bil pred kratkem poslanec dr. Heilingner ter ga prosil v imenu raznih društev in korporacij, naj bi se povodom cesarjevega jubileja izdalo splošno pomiloščenje za tiste, ki so v mladosti prestali kazni, a morajo dosedaj nositi posledice do svoje starosti, kar jih čestokrat zadržuje v napredovanju. Minister je odgovoril, da je taki želji zelo naklonjen, ker mora biti glavna naloga modernega prava, da se ljudi poboljša, ne pa uničuje.

To so pač lepe besede, toda lepše bi bilo, če bi se vendar enkrat prenovil naš stari šepasti kazenski zakon, ki je posebno neusmiljen pri grehih, katere zakrivi navadno ljudstvo. Kmet in delavec je po našem kazenskem zakonu najbolj tepen.

Zunanja.

Vojaški punt na Turškem. Osem tisoč turških vojakov v Mali Aziji se je spuntalo. Častniki v Kuli so napadli vladno palačo in vzeli iz blagajne 14.000 piastrov.

Nameravan atentat na nemškega cesarja? V Bari je policija prijela nemškega anarhista z imenom Nikolaus, ki je priznal, da je nameraval izvršiti atentat na cesarja Viljema, ko je le-ta potoval po Sredozemskem morju.

Italija se utrjuje. Vojno ministrstvo zahteva od parlamenta kredita 150 milijonov lir za utrdbe na mejah.

Posebno Benetke hočejo Italijani dobro utrditi: proti kateri državi ni težko uganiti. Vendar se obnašajo še vedno, kakor da bi bili prijatelji Avstrije!

Francoska in angleška država sta zopet v jako prijateljskem razmerju. Pred kratkim je bil francoski prezident na Angleškem kjer je bil navdušeno sprejet. Angleški kralj pa misli obiskati ruskega carja! Nova trozveza se bliža.

Vseslovanski kongres je smatrati za zagotovljen. Dne 28. in 29. junija se vršijo v Pragi konference, na katerih se bo sestavil program vseslovanskega kongresa. Teh konferenc se udeleži osem delegatov iz Rusije, potem srbski, bolgarski, slovenski in hrvaški delegati in seveda tudi češki. Udeležba Poljakov sicer še ni zagotovljena, a najbrž se tudi tu doseže sporazumljenje. Kongres se vrši prihodnje leto v Pragi. Delale se bodo velike priprave, katerih se udeleži tudi slovansko dijaštvo.

Odposlanci slovanskih narodov v Avstriji med katerimi je tudi ljubljanski župan g. državni poslanec Hribar, so bili vsprejeti pri carju. Tudi sicer so bili naši odposlanci povsod slovesno sprejeti.

Umor indijske kraljice. V Malahabadu v Indiji so domačini zarotniki napadli voz, v katerem se je vozila kraljica, ki je pod angleškim varstvom, s svojo hčerjo in svojo materjo. Kraljica je umorjena, dočim sta mati in hči nevarno ranjeni. Tudi voznik je bil nevarno ranjen.

Turčija ima tudi s Francijo razpor zaradi rudnikov v Herakleji in zaradi luke Zuguldak, ki bi jo Turčija rada odkupila Franciji. Zadeva je povsem gospodarskega značaja in Francozom gre za denar.

Raznoterosti.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu na Kranjskem je uredil ter se dobivajo pri njem in v knjigarnah: 1. Civilnopravni zakonik (IV. zvezek Pravnikove zbirke) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XII. in 909 strani. 1906. V platno vezana knjiga 8 K. — 2. Odvetniška tarifa; določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine, s stvarnim kazalom. (20 tabel.) 1906. Broširano 1 K 80 h. — 3. Zakonik o javnih knjigah, zemljiških i. t. d. (V. zvezek Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in slovenskem jeziku, z vzorci knjižnih prošelj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skup 618 strani. Mehko vezana knjiga 5 K 60 v, popolno v platno vezana 6 K. — 4. Vzglede predlogov, sklepov in vpisov za zemljiško knjigo; dotična kolkovna in vpisnina. Broširano 1 K. — 5. Kolkovna in vpisnina pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, stenski obesk 60 v.

Dalje od „Poljudne pravne knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“: Zvezek I. Zakon o dovoljenju poti za silo, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vezano 40 v. — Zvezek II. in III. Predpisi o železniških in rudniških knjigah. 1908. Cena mehko vezani knjižici 80 v. — Zvezek IV. in V. Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev. 1908. Knjiga, potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga 80 v. — Zvezek VI.—X. Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zlozbi zemljišč. 1908. Mehko vezano 2 K. — Pripravlja se: Zvezek X. in XII. Predpisi o poljski okvari. 1908. Mehko vezano 80 v. — Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunajo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 v poštnine v gotovini ali poštinih znamkah. — Ker so v teh zbirkah prvič v slovenskem jeziku tudi koroški

zakoni o razdelitvi in vredbi skupnih zemljišč in o zalaganju zemljišč kakor tudi o delitvi dedščine pri srednjih domačijah, zato to zbirko prav toplo priporočamo.

Trpinčenje vojakov. Pri vajah solnograške posadke v torek, 19. maja je zbolelo med 750 rezervisti 300 mož, 6 mož je zadela solnčnica. Tudi izmed rednih vojakov je zbolelo 200 mož vsled prevelikih naporov in silne vročine. Še celo častniki so omagovali — a kljub temu ni dal polkovnik odmora. Tako se trpinči naše sinove!

Trojčke je storila krava simentalske pasme v Miršovicah na Češkem. Trije lisasti junčki so, katere je kaj težko ločiti drugega od drugega.

Grozna ženska. Iz Nevjorka poročajo: 48 letna vdova Gines je razglasila po čikaških časopisih: «Osebnost. Prikupljiva vdova, posestnica velike farme v rodovitni pokrajini Indiani, se želi seznaniti z bogatim gospodom. Odgovarja le onim, ki obljubijo, da jo osebno posetijo in prinesejo s sabo 1000 dolarjev.» Zdaj pa so izkopali krog 20 mrtvih moških trupel v kleti Ginesine hiše, katera je zgorela. Vdovin hlapec Lamper, ki je najbrže sokriv na umorih, je izjavil, da je došlo na farmo več velikih zabojev. Te zaboje je dala vdova postaviti v temen hodnik ter jih potem sama prenesla v klet. Nekega dne je dobila vdova več pisem. Ko jih je brala, je prebledela in mrmrala nekaj o hišni preiskavi. Drugi dan je najbrže sama zažgala svojo hišo. Pisma, katera je pisala Gines svojim žrtvam, so strastna: «Ti si moj kralj,» tako je pisala eni žrtvi. «Ljubim in spoštujem Te. Iz tvojih pisem spoznam, da imaš ljubeče srce, ki je zvesto in pošteno. Pridi k meni! Nevesta te čaka. Srečna bova kot kralj in kraljica v najlepšem domu Indiane. Srce bi mi počilo, če bi me zdaj prevaril. Nimam zaupanja do bank. Prodaj, kar imaš, in prinesi denar v svojih oblekah vsit, na kolodvoru te počakam z vozom. Srečna sem, da še nisi bil oženjen, da si čakal na eno žensko, kateri boš podaril svojo ljubezen. Sanjam o Tebi, ljubček, čakam Tvojega prihoda.» — Morilko, ki je ušla, so zdaj našli v nekem vagonu. Trdijo, da je umorila tudi svojega prvega in drugega moža, katera je oba prej zavarovala.

O reformi glede dveletne vojaške službe je «Korošec» že poročal. Naj navedemo še par stavkov iz govora ministra Georgyja o tej zadevi: «Ljudstvo zanima najbolj izmed vseh nameranih vojaških reform vpeljava dveletne službene dobe. Želje in nade, katere goji ljudstvo glede te reforme, pa mora zavrniti v prave meje. Izključeno je, da bi le isto število mož, ki služijo zdaj po 3 leta, služilo odslej 2 leti. Pri triletni vojaški službi znaša rekrutni kontingent 120.000 mož, pri dveletni bi znašal 180.000 mož. Tisti, ki mislijo, da za dveletno službovanje ni treba drugega izpremeniti kakor v dotičnem paragrafu voj. zakonika besedici «tri leta» z besedama dve leti, se ravno tako motijo

kot oni, ki menijo, da se da taka reforma vpeljati kar na mah. Skrajšana službena doba bo vzrok strožjemu pouku, intenzivnejšemu učenju. — Po žrebu se ne bo več odločevalo, kdo bo službe prost, odločilne bodo le domače razmere za oproščenje od službe. — Iz teh izjavanj spoznamo, da se reforma ne bo tako kmalu izvedla, da bodo olajšavo čutili le oni, ki bi imeli po starem služiti tri leta, in tisti, ki bodo zaradi rodbinskih razmer oproščeni. Tudi tisti, ki upajo na nižji davek za vojaščino, se bridko varajo.

Dopust o času žetve za vojake. Starsi, ki žele imeti ob času žetve doma svojega sina, ki služi aktivno pri vojaki, naj vlagajo prošnje pri svojih županstvih. Ta jih potem predlože okrajnemu glavarstvu.

Ne zabite Ciril-Methodove družbe!

Epilepsija. Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zateva naj knjigo o tem. 52-9 Dobi jo zastoj in poštne prosto v 6 Labudovi lekarni, Frankobrod o. M. (Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

alo. Perlan I.

Franckova :špecialiteta rži:

Perl-rž

— kot najboljša žitna kava, —
močan vonj,
kavi podobni okus,
snažno izdelovanje in
slastni zavoji.

Najsigurneje jamstvo za skrbno pripravljano nudijo: **Henr. Francka sinovi.**

Mali dodatek pravega :Franckovega: pridatka k kavi daje **Perlrženej-kavi** polnejši okus, lepo zlatorujavo barvo!

Pristna in imenom
samo s to Varstv. znamka. :Franck:

Varstv. znamko: Varstv. znamka.

6796 45 I. J. W. L.

Del. glavnica K 2.000.000. Podružnica Rezervni fond K 200.000.

„Ljubljanske kreditne banke“

Centrala
v Ljubljani.

v Celovcu, Kolodvorske ulice št. 27.

Podružnica
v Spljetu.

Obrestuje denarne vloge do daljnega po 5 %, v tekočem računu ali čekovnem prometu, po 4 1/2 %, pa na vložne knjižice in plača rentni davek sama. Kupuje in prodaja vsakovrstne vrednostne papirje, srečke, devize in valute. Eskomptira in vnovčuje menice, kupone in izžrebane vrednostne papirje. Preskrbuje nakazila in inkasso na vsa tu- in inozemska bančna mesta. Daje posojila (predujme) na vrednostne papirje proti zmernim obrestim. Zavaruje srečke in druge vrednostne papirje proti kurzni izgubi in revidira številke brezplačno. Prodaja srečke na mesečno odplačevanje. Izvršuje borzna naročila najkulantneje. Konventira in posreduje hipotekarna in komunalna posojila. Dovoljuje stavbene kredite. Daje brezplačno pismene in ustmene nasvete pri vseh bančnih, oziroma denarnih kupcijah.

1 52-9